

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 28 maj 2013

Mål nr

B 5613-12

KLAGANDE OCH MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

KLAGANDE OCH MOTPART

CS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat UB

SAKEN

Mord

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2012-11-19 i mål B 2166-12

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Högsta domstolen fastställer även hovrättens sekretessförordnande.

Högsta domstolen förordnar att sekretessbestämmelsen i 35 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska – i den mån uppgifterna inte har tagits in i domen – vara tillämplig beträffande uppgifterna i

1. det rättspsykiatriska utlåtandet, tingsrättens aktbilaga 53,
2. yttrandena av Sten Levander, hovrättens aktbilagor 42 och 58, och
3. förhöret i hovrätten med Sten Levander,

som har lagts fram vid Högsta domstolens förhandling inom stängda dörrar.

För försvaret i Högsta domstolen tillerkänns UB ersättning av allmänna medel med, rätt räknat, 181 956 kr, varav 88 492 kr avser arbete, 40 470 kr tidsspillan, 16 603 kr utlägg och 36 391 kr mervärdesskatt. Denna kostnad ska staten svara för.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen bestämmer påföljden till fängelse på livstid.

CS har yrkat att Högsta domstolen bedömer gärningen som dråp eller i vart fall sätter ned fängelsestraffet.

Parterna har motsatt sig varandras yrkanden.

DOMSKÄL

Frågorna i målet

1. I målet är klarlagt att CS den 17 februari 2012 på seneftermiddagen vid Lugna gatan i Malmö berövade CM livet genom att sticka henne med en

bajonett. Frågorna i målet är hur gärningen ska bedömas och vilken påföljd som CS ska ådömas.

Vad som är utrett om bakgrunden till gärningen

2. CS och CM hade varit ett par sedan år 2001. De hade tillsammans två döttrar, som var sex respektive tre år vid tiden för gärningen. Vid midsommartid 2011 berättade CM för CS att hon ville separera. Hon lämnade sedan den gemensamma bostaden i Vellinge i september samma år. CS tog separationen hårt och ville att CM och han skulle återuppta sitt samliv. CM hade dock bestämt sig för att deras förhållande var slut. Att CM lämnade CS ledde för hans del till en djup depression med inslag av svartsjuka. Detta tog sig uttryck bl.a. i att han på olika sätt försökte ta reda på hur CM levde sitt liv och vilka personer hon umgicks med. CS började också missköta sitt arbete. Detta medförde så småningom att han blev uppsagd.

3. Den 25 oktober 2011 var det avtalat att CM skulle komma till den tidigare gemensamma bostaden för att hon och CS skulle göra upp om något praktiskt. När CM vid det tillfället återigen förklarade för CS att deras förhållande var slut övermannade han henne, band hennes händer med handbojor och s.k. buntband och föste henne upp till ovanvåningen i huset där han höll henne frihetsberövad under ca en timmes tid. För denna gärning, som bedömdes som olaga frihetsberövande enligt 4 kap. 2 § första stycket brottsbalken, dömdes CS av tingsrätten den 23 november 2011 till fängelse ett år. CS var i det målet häktad från den 26 oktober 2011, men frigavs i samband med domen den 23 november. CS överklagade domen i påföljdsdelen och hade förhoppningen att påföljden i stället skulle kunna bli villkorlig dom med samhällstjänst.

4. Efter det olaga frihetsberövandet meddelades CS kontaktförbud i förhållande till CM.

5. Samma dag som CS frigavs från häktet flyttade CM till ett hemligt boende i Malmö, som hade ordnats genom en kvinnojour. Detta hade sin grund i att CM var rädd för CS och fruktade för sitt liv.

6. Efter frigivandet den 23 november 2011 ansträngde sig CS på olika sätt för att komma till rätta med sin situation. Han försökte få en ny anställning och sökte hjälp bl.a. hos en mansjour och hos läkare. Han ordinerades viss antidepressiv medicinering. CS skaffade en ny bostad, en lägenhet om två rum och kök i Malmö (Limhamn). Det ena rummet inredde han åt barnen.

7. Under januari 2012 inleddes en vårdnadsprocess avseende barnen. Vid ett sammanträde i tingsrätten den 16 februari 2012 träffades en överenskommelse som innebar att CS tills vidare inte skulle få träffa barnen utan i stället få ha telefonkontakt med dem en gång i veckan. Under sammanträdet kom det fram att CM avsåg att flytta till hemlig ort inom kort.

8. Redan före sammanträdet den 16 februari 2012 hade CS vetskap om att CM bodde på Lugna gatan. Riksåklagaren har gjort gällande att CS hade tagit reda på detta redan under januari månad. Visserligen står det klart att CS letade efter CM, men annat är inte bevisat än att det var först den 11 februari 2012 som han, efter att ha träffat på CM och barnen i ett varuhus och därefter följt efter dem till bostaden, fick reda på deras adress. Efter denna tidpunkt uppehöll sig CS ofta i området där CM och barnen bodde.

Vad som är utrett om själva gärningen

9. Den 17 februari 2012 befann sig CS vid flera tillfällen på Lugna gatan. När han vid 16.30-tiden fick se CM och döttrarna komma gående i riktning mot bostaden startade han bilen och körde fram den till en plats närmare CMs port. Han tog en bajonett ur en verktygsväska som han hade placerat på golvet

bakom passagerarsätet, tog bajonetten ur dess slida, lämnade bilen och sprang ifatt CM och döttrarna. När han kom fram till CM stack han henne med bajonetten, dels i magen, dels i bröstet. CM föll till marken och dog inom några få minuter. CS stannade kvar på platsen och ringde med sin mobiltelefon till sin mor och berättade vad som hade hänt. När polisen kom kastade han bajonetten ifrån sig och lät sig gripas.

Aktuella lagbestämmelser

10. Den som berövar annan livet döms enligt 3 kap. 1 § brottsbalken för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid. Är brottet med hänsyn till de omständigheter som har föranlett gärningen eller annars att anse som mindre grovt, döms enligt 3 kap. 2 § för dråp till fängelse, lägst sex och högst tio år.

11. Enligt 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken ska vid bedömningen av straffvärdet av ett brott beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit, vad den tilltalade har insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter och motiv som han eller hon har haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen har inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

12. I 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken ges ytterligare bestämmelser angående bedömningen av ett brotts straffvärde. Enligt den förstnämnda paragrafen ska som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade har visat stor hänsynslöshet (punkt 2), om den tilltalade har utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig (punkt 3) och om brottet har varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person (punkt 8).

13. Enligt 29 kap. 3 § brottsbalken ska som förmildrande omständigheter, vid sidan av vad som är föreskrivet för vissa fall, särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning har haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak har haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande (första stycket 2).

14. Reglerna för psykiskt störda lagöverträdare ändrades den 1 juli 2008 (se prop. 2007/08:97). Ändringarna innebar bl.a. att det absoluta fängelseförbudet i 30 kap. 6 § brottsbalken i fall av allvarlig psykisk störning vid gärningen luckrades upp. Samtidigt gjordes justeringar av föreskriften i 29 kap. 3 § första stycket 2. Bestämmelsen fick då, med ett par undantag (se p. 15), den nuvarande lydelsen. I det lagstiftningsärendet uttalades beträffande uttrycket ”psykisk störning eller sinnesrörelse eller av någon annan orsak” att det inte krävs att tillståndet är av något kvalificerat slag. Det tillades dock att, med hänsyn till kravet på att den tilltalade ska ha haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande, det ligger i sakens natur att det måste vara fråga om en mera påtaglig psykisk störning. (Se a. prop. s. 30.)

15. Det sistnämnda kravet på att den tilltalade ska ha haft *starkt* nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande slopades den 1 juli 2010 (se prop. 2009/10:147). Syftet med lagändringen var att det skulle bli en ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet. Också i fall då gärningsmannen inte har haft en starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande, men förmågan ändå har varit nedsatt, ska detta alltså särskilt beaktas vid bedömningen av straffvärdet som en förmildrande omständighet.

Subjektiv täckning av straffvärdepåverkande omständigheter

16. I 29 kap. 1 § brottsbalken anges, som har framgått, att det vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit, vad den tilltalade har insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter och motiv som han eller hon har haft. I förarbetena till bestämmelsen i denna del (prop. 1987/88:120 s. 81) anges att även om de objektiva omständigheterna bildar en naturlig utgångspunkt för straffvärdebedömningen är de subjektiva omständigheterna ofta av större betydelse i detta hänseende. Regleringen innebär att det vid straffvärdebedömningen inte ska tas hänsyn till sådana omständigheter som inte täcks av gärningsmannens uppsåt eller oaktsamhet. Hur grov oaktsamheten har varit liksom vilken form av uppsåt som har förelegat är också av stor betydelse för bedömningen.

Allmänt om tillämpningen av straffskalan för uppsåtligt dödande

17. Den totala straffskalan för uppsåtligt dödande sträcker sig alltså (se p. 10) från fängelse sex år, som är minimistrafvet för dråp, till livstids fängelse, som är maximistrafvet för mord. Straffskalekonstruktionen vid mord och dråp skiljer sig från vad som gäller för andra fall av gradindelade brott på så sätt, att det inte finns någon överlappning mellan straffskalorna för de olika graderna av uppsåtligt dödande. I stället ligger straffskalorna så att säga kant i kant. En följd av detta är att det finns anledning att betrakta straffskalorna för mord och dråp som en enhet, dvs. som en glidande skala på vilken det aktuella brottet ska placeras in med beaktande av de olika faktorer som har betydelse för hur brottet ska bedömas samt för straffvärdet och straffmätningen i det enskilda fallet.

18. Straffskalan för mord fick sin nuvarande lydelse genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2009. Tidigare var straffskalan för mord fängelse i tio

år eller på livstid. Lagändringen innebar alltså att det blev möjligt att bestämma tiden för tidsbestämt fängelse till mer än tio år och upp till och med arton år. Enligt förarbetena (se prop. 2008/09:118 s. 43) ska domstolen vid straffmätningen använda hela straffskalan och vid straffvärdebedömningen göra en helhetsbedömning av samtliga inverkan omständigheter i det enskilda fallet och också beakta att dessa kan föreligga i olika grad.

19. Enligt propositionen (a. prop. s. 43) är omständigheter som bör tala i skärpande riktning t.ex. att brottet har föregåtts av noggrann planering eller har präglats av särskild förslagenhet, att brottet har syftat till att främja eller dölja annan brottslighet, att gärningen har varit särskilt hänsynslös genom att den har medfört ett svårt lidande för brottsoffret, att brottet har inneburit ett angrepp på någon i dennes tjänsteutövning eller att brottet har begåtts i sådan avsikt som anges i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott utan att straffansvar enligt den lagbestämmelsen föreligger. Annat som enligt propositionen talar i skärpande riktning är att brottet har riktat sig mot en närstående, att brottsoffret har befunnit sig i en skyddslös ställning och att brottet har förövats inför ögonen på närstående till offret, t.ex. offrets barn. I propositionen påpekas att det förhållandet att återfall i brott kan beaktas framgår av 29 kap. 4 § brottsbalken. Om den tilltalade tidigare har gjort sig skyldig till allvarlig våldsbrottslighet eller tidigare har angripit brottsoffret bör det tala i skärpande riktning. I samma riktning ska beaktas om flera personer har mördats eller det annars är fråga om flerfaldig brottslighet.

20. Straffvärdeomständigheter som talar i motsatt riktning är enligt propositionen (a. prop. s. 43) t.ex. att händelseförloppet har varit hastigt och att den tilltalade har haft svårt att besinna sig eller att brottet har föregåtts av ett kraftigt provocerande beteende. Andra sådana omständigheter som anges i propositionen är att brottet har begåtts under påverkan av en psykisk störning

eller att den tilltalade av någon annan orsak har haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande. Mot bakgrund av de ändringar som har gjorts i 29 kap. 3 § första stycket 2 (se p. 15) bör det dock inte längre här krävas att det har rört sig om en *starkt* nedsatt förmåga.

21. De omständigheter som nämns i propositionen är endast exempel på sådant som kan påverka straffmätningen. Även andra faktorer som domstolen bedömer som relevanta kan alltså inverka.

22. Beträffande livstidsstraffet uttalas i propositionen (a. prop. s. 43) att detta bör förbehållas de allvarligaste fallen, dvs. de där det finns skäl att döma till ett svårare straff än fängelse i arton år. Fängelse på livstid kan väljas exempelvis när domstolen ska bestämma ett gemensamt straff för flera mord eller för ett mord och annan allvarlig brottslighet eller när den tilltalade tidigare har dömts för särskilt allvarlig brottslighet.

23. I flertalet fall av mord bör enligt propositionen ett tidsbestämt straff vara tillräckligt. I ju högre grad föreliggande omständigheter talar i skärpande riktning, desto högre i straffskalan bör domstolen bestämma straffet. Minimistraffet fängelse tio år bör väljas i fall där omständigheterna anses vara mildrande utan att gärningen är att bedöma som dråp.

24. Som har framgått ska straffskalan för dråp (och brottsbeteckningen dråp) användas i fall då brottet är mindre grovt och därför bör föranleda ett lägre straff än fängelse tio år. Någon justering av straffskalan i 3 kap. 2 § brottsbalken gjordes inte i samband med att straffskalan för mord ändrades den 1 juli 2009. Ett i rättslitteraturen angivet exempel på uppsåtligt dödande som bör bedömas som dråp är s.k. utvidgat självmord där gärningsmannen först dödar den andre, t.ex. sin hustru, och sedan hindras att fullfölja självmordet. Ett annat är att en person efter moget övervägande dödar någon som under längre tid har utsatt honom för svår psykisk eller fysisk misshandel. Som dråp brukar

också bedömas allt begripligt ”barmhärtighetsdödande” (dödshjälp, euthanasi), t.ex. sådant som avser en svårt plågad människa som önskar dö, men som inte kan åstadkomma resultatet själv. (Se Nils Jareborg och Sandra Friberg, *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*, 2010, s. 22, se också NJA 1979 s. 802.)

Reformen avseende skärpta straff för allvarliga våldsbrott

25. Den sista meningen i 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken – att det ska särskilt beaktas om gärningen har inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person – lades till genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2010. Lagändringen gick ut på att straffnivån för de allvarliga våldsbrotten skulle höjas (se prop. 2009/10:147). Uppsåtligt dödande, dvs. mord och dråp, är sådana brott som lagstiftningen uttryckligen tog sikte på (se a. prop. s. 41). Samtidigt innebar 2010 års reform, som har nämnts i det föregående, att det skulle bli en ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet. I lagtexten fick denna ambition uttryck i att flera av de kvalificerande rekvisiten i 29 kap. 2 och 3 §§ togs bort eller ersattes av andra med mindre inskränkande betydelse (se a. prop. s. 26 ff.; se också p. 15 och 20).

26. I propositionen anger regeringen hur mycket straffet på olika nivåer bör skärpas för de allvarliga våldsbrotten. Så uttrycker regeringen t.ex. att vid sådana våldsbrott som tidigare hade ett straffvärde som motsvarade fängelse sex–åtta år borde en höjning ske med ca ett och ett halvt år (se a. prop. s. 42). På annan plats i propositionen (a. prop. s. 15) uttalar regeringen att för t.ex. ett dråp, där straffvärdet enligt då gällande rättspraxis bedömdes motsvara fängelse i sex och ett halvt år, borde straffvärdet framöver kunna anses uppgå till omkring åtta år. Något särskilt uttalande som tar sikte på straffvärdebedömningen i fall av mord görs inte i lagstiftningens förarbeten.

27. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2011 s. 89, som avsåg frågan huruvida ett misshandelsbrott skulle bedömas som synnerligen grov misshandel, gjort vissa uttalanden som har bäring på 2010 års lagändringar. Högsta domstolen framhåller bl.a., efter att ha pekat på de problem av lagteknisk natur som reformen den 1 juli 2010 var förknippad med, att det står klart att lagändringarna syftar till en markerad höjning av straffnivåerna för allvarliga våldsbrott som indikeras av i motiven angivna exempel. Högsta domstolens konklusion blev att detta syfte bör respekteras vid rättstillämpningen inom ramen för vad som är förenligt med de genomförda lagändringarna. (Se p. 8 i rättsfallet.)

Slutsatser beträffande tillämpningen av straffskalorna för mord och dråp

28. Utgångspunkten är alltså att den som gör sig skyldig till uppsåtligt dödande ska dömas för mord. För att gärningen ska vara att bedömas som dråp krävs att brottet är att anse som mindre grovt (se p. 10 och 24), dvs. omständigheterna sammantagna ska vara sådana att de framstår som klart förmildrande. Då bör utgångspunkten vara att straffvärdet motsvarar fängelse åtta år. Fängelse sex år bör tillämpas bara i de fall där omständigheterna är mycket förmildrande. Minimistraffet för mord, fängelse tio år, bör också reserveras för fall där den samlade bedömningen av de omständigheter som ska påverka straffet leder till att dessa är förmildrande, dock inte så klart förmildrande att ett fängelsestraff understigande tio år ska dömas ut (och gärningen ska bedömas som dråp).

29. En läsning av endast förarbetena till ändringen av straffskalan för mord (prop. 2008/09:118) leder till bedömningen att lagstiftaren då får antas ha haft uppfattningen att utgångspunkten för mord skulle vara fängelse tolv år. Efter lagändringarna den 1 juli 2010 är det dock berättigat att dra slutsatsen, att

utgångspunkten för mord numera ska vara fängelse fjorton år. Livstids fängelse ska tillämpas endast i de undantagsfall då ett tidsbestämt fängelsestraff på arton år inte är tillräckligt, t.ex. då gärningsmannen har mördat mer än en person eller då omständigheterna annars är synnerligen försvårande.

30. Att utgångspunkten ska vara att straffet för ett mord ska bestämmas till fängelse fjorton år innebär att straffet normalt ska bestämmas till fängelse tolv år då omständigheterna sammantagna i någon mån talar för ett lägre straff och, som har nämnts i det föregående, tio år när det kan sägas att omständigheterna är förmildrande. För att straffet ska bestämmas till fängelse sexton år bör det tvärtom krävas att det kan konstateras att omständigheterna sammantagna tydligt talar för ett högre straff medan fängelse arton år bör tillämpas endast i de fall då omständigheterna är mycket försvårande, samtidigt som de inte är av sådant slag att livstids fängelse bör dömas ut. Att fängelse arton år ska tillämpas restriktivt har att göra bl.a. med att livstids fängelse enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid kan omvandlas till fängelse arton år samtidigt som livstids fängelse är ett svårare straff än ett tidsbestämt fängelsestraff.

31. Det är viktigt att påpeka att domstolen i varje enskilt fall ska beakta alla de olika på straffmätningen inverkan – och subjektivt täckta (se p. 16) – omständigheter som förekommer liksom att det efter reformen den 1 juli 2010 ska vara en ökad spännvidd vid straffvärdebedömningarna i allmänhet. Det ska också framhållas att det finns situationer då även andra positioner på den totala straffskalan för uppsåtligt dödande än de som har angetts i det föregående bör tillämpas. Detta gäller särskilt vid lägre straffvärden, dvs. då brottet bör bedömas som mindre grovt (dråp). Andra exempel är då någon ska dömas även för något annat brott som bör påverka straffmätningen och då det finns skäl att skärpa straffet på grund av gärningsmannens tidigare brottslighet (29 kap. 4 § brottsbalken).

Bedömningen i detta fall

32. Av utredningen i målet kan ingen annan slutsats dras än att CS senast när han fick syn på CM och barnen på eftermiddagen den 17 februari 2012 vid Lugna gatan, körde fram bilen och tog tag i bajonetten, hade bestämt sig för att döda CM. Högsta domstolen bygger denna slutsats på att CSs handlande präglades av snabbhet och målmedvetenhet och att han, när han kom fram till CM, inte först försökte inleda ett samtal med henne utan i stället omedelbart stack bajonetten i hennes kropp på två vitala ställen och sedan, till synes lugnt, inväntade hennes död utan att tillkalla hjälp. CS hade alltså avsiktsuppsåt till CMs död.

33. Det finns inte några omständigheter som leder till att brottet ska anses som mindre grovt och utgöra dråp. I stället ska CSs gärning bedömas som mord. Utgångspunkten är därmed att gärningen har ett straffvärde som motsvarar fängelse fjorton år. Det finns emellertid flera omständigheter som talar för att straffet i detta fall bör bli högre än så.

34. En omständighet som talar för ett strängare straff är att brottet har riktat sig mot en närstående. En annan är att CS uppsåtligen utnyttjade CMs skyddslösa ställning och svårigheter att värja sig. CM var rädd för att CS, trots att han hade kontaktförbud, skulle angripa och döda henne, men hon trodde inte att detta skulle ske när barnen var närvarande. Vad CS har gjort sig skyldig till är ett lömskt angrepp på öppen gata mot en vid tillfället intet ont anande person som helt saknade möjligheter att komma undan. Genom gärningen har CS på detta sätt visat stor hänsynslöshet.

35. En annan omständighet som talar för en strängare bedömning är att CS före mordet, genom det olaga frihetsberövandet, hade gjort sig skyldig till ett

allvarligt brott mot CM, ett brott som gjorde det omöjligt för henne – och även för barnen – att leva ett normalt liv.

36. Vad som är mest försvårande är dock tveklöst att CS, med full insikt om det, har utfört gärningen inför sina minderåriga barn och dessutom genom gärningen har berövat dem deras mor. Detta vittnar om en total hänsynslöshet. Barnen kommer under resten av sina liv att få leva med det trauma som upplevelsen av hur deras far mördade deras mor inför deras ögon innebär. Ett beteende av detta slag – genom vilket man inte bara har tagit den dödades liv utan även förstört barnens – är så utomordentligt allvarligt att det har ett synnerligen högt straffvärde.

37. En sammanvägning av de sålunda angivna omständigheterna leder till bedömningen att det finns skäl för livstids fängelse.

38. Vid bedömningen av vilken påföljd som ska dömas ut måste dock även CSs psykiska tillstånd vid gärningen beaktas.

39. Utredningen i målet ger vid handen att CS hade en personlighetsstörning som tog sig olika uttryck. Inför sin närmaste omgivning uppvisade han ett stort kontrollbehov och en lättväckt aggressivitet. CS har berättat om hur svårt han hade att förstå och acceptera att CM kunde besluta sig för att lämna honom och hålla fast vid det så bestämt. Den kris som han upplevde när CM flyttade från hemmet utlöste, som har nämnts i det föregående (se p. 2), en djup depression med betydande negativa följder för honom själv; bl.a. förlorade han sitt arbete.

40. Enligt det rättspsykiatriska utlåtandet har CS inte begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Däremot bedöms att han hade en narcissistisk personlighetsstörning och diagnosen ”Egentlig depression, enstaka episod i partiell emission” ställs. Denna innebär att CS enligt

utlåtandet hade en icke kronisk depression som delvis hade läkt ut, bl.a. med hjälp av antidepressiv medicin. Den medicinska behandling som CS hade genomgått tiden före gärningen kan enligt utlåtandet ha medverkat till att han blev mer handlingskraftig och avhämmad. Han bedömdes dock ha haft en bibehållen verklighetsuppfattning vid gärningstillfället.

41. I det rättspsykiatriska utlåtandet anges att, eftersom det inte har bedömts att CS har begått den åtalade gärningen under inverkan av en allvarlig psykisk störning, ställning inte har tagits till hans förmåga till insikt eller förmåga att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Det får uppfattas så att utlåtandet i denna del tar sikte på det s.k. absoluta fängelseförbud som enligt 30 kap. 6 § brottsbalken gäller för vissa gärningsmän som har handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Någon uppfattning i frågan, om CSs tillstånd vid gärningen var sådant att det ska påverka straffvärdet i sänkande riktning enligt 29 kap. 3 §, redovisas inte i utlåtandet.

42. Professor Sten Levander, som är specialist i bl.a. rättspsykiatri, har för sin del gjort bedömningen att CS inte hade en narcissistisk personlighetsstörning utan i stället en först måttlig och sedan allt djupare depression med uttalad självmordsrisk. Enligt Sten Levander har CSs psykiska tillstånd i gärningsögonblicket varit på psykosnivå med avseende på allvarsgrad. Sten Levander framhåller att CS efter det första brottet mot CM (det olaga frihetsberövandet) blev medveten om att han behövde hjälp och att han också sökte hjälp på olika vis, men att hjälpen kom för sent. Enligt Sten Levander är det uppenbart att CSs tillstånd vid gärningen var sådant att bestämmelsen i 29 kap. 3 § första stycket 2 brottsbalken är tillämplig.

43. I lagstiftningens förarbeten berörs frågan om vad som ska krävas i fråga om bevisning för att föreskrifterna i 29 kap. 3 § första stycket brottsbalken ska tillämpas (se prop. 1987/88:120 s. 86 ff.). En jämförelse görs med vad som

gäller vid invändningar om t.ex. nödvärn. Detta innebär att bevisbördan vilar på åklagaren. För att åklagaren ska ha motbevisat en invändning av nu aktuellt slag krävs det att bevisningen är sådan att invändningen framstår som obefogad. En sådan bevisregel bör gälla även i de fall det rör sig om en invändning om en psykisk störning som aktualiserar en tillämpning av 29 kap. 3 § första stycket 2. De bevissvårigheter som kan förekomma i sammanhanget bör dock särskilt beaktas. (Jfr Brottsbalken, En kommentar, BrB 29:3 s. 6, Supplement 1 juli 2012; jfr NJA 2004 s. 702 samt Martin Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, 2 uppl. 2012, s. 168.)

44. I CSs fall har både det rättspsykiatriska teamet och Sten Levander kommit fram till att CS hade en psykisk störning, låt vara att de har redovisat delvis olika uppfattningar i fråga om vilken diagnos som är riktig. För att CS vid gärningstillfället led av en psykisk störning talar också det som genom den omfattande vittnesbevisningen har kommit fram om hans mentala tillstånd under hösten och vintern 2011–2012 (se bl.a. p. 39). CSs invändning om att han på grund av en psykisk störning hade nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande framstår därmed inte som obefogad. Straffvärdet av gärningen är alltså lägre än det annars hade varit.

45. Sammantaget innebär det sagda att fängelse på livstid inte bör dömas ut. I stället leder de omständigheter som ska påverka straffmätningen för brottet till ett fängelsestraff på arton år.

Påföljdsbestämningen

46. Eftersom CS vid brottet inte led av någon allvarlig psykisk störning ska påföljden bestämmas till fängelse.

47. Vid påföljdsbestämningen ska hänsyn tas till att CS, som har framgått av det föregående, den 23 november 2011 dömdes till fängelse ett år för olaga frihetsberövande. Detta fängelsestraff har, enligt utdrag av belastningsregistret, verkställts under tiden den 7 mars 2012 – den 10 oktober 2012. Mordet begicks alltså innan verkställigheten av det tidigare fängelsestraffet hade påbörjats. Därmed ska, vid den straffmätning som nu ska äga rum, enligt 34 kap. 3 § andra stycket brottsbalken det tidigare fängelsestraffet beaktas. Det sammanlagda straffet får inte överstiga vad som enligt 26 kap. 2 § hade kunnat ådömas för båda brotten. För fängelse på viss tid gäller att strafftiden inte får överstiga arton år. Fängelsestraffets längd ska därför nu bestämmas till sju ton år.

48. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff, Lena Moore, Martin Borgeke (referent) och Dag Mattsson
Föredragande: Administrativa juristen Alexander Nilsson